

Państwowa Szkoła Muzyczna II st.

im. Ryszarda Bukowskiego we Wrocławiu

50-449 Wrocław ul. Podwale 68/69

tel.: 71/344-16-06

71/341-88-99

fax: 71/346-02-10

sekretariat@psmpodwale.pl

www.psmpodwale.pl

Załącznik nr 1 do
Zarządzenia 3/2025/2026
Dyrektora Państwowej Szkoły Muzycznej II st. im. Ryszarda Bukowskiego we Wrocławiu
z dnia 31 października 2025 r.

PROCEDURY BEZPIECZEŃSTWA

**OBYWIAZUJĄCE W PAŃSTWOWEJ SZKOLE MUZYCZNEJ
II STOPNIA IM. RYSZARDA BUKOWSKIEGO WE WROCŁAWIU
W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH ZAGROŻEŃ
ORAZ OSOBY I INSTYTUCJE, DO KTÓRYCH MOŻNA ZGŁOSIĆ WSPARCIE
W SYTUACJACH WYMAGAJĄCYCH POMOCY PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ
I WYCHOWAWCZEJ**

SPIS TREŚCI

ROZDZIAŁ I PROCEDURY REAGOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH ZAGROŻEŃ FIZYCZNYCH W SZKOLE

Rozdział I

PROCEDURY REAGOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH ZAGROŻEŃ FIZYCZNYCH W SZKOLE

1. Zagrożenia zewnętrzne.
  - 1.1 Ewakuacja w trakcie lekcji i przerwy – zasady postępowania po ogłoszeniu alarmu.
  - 1.2 Wtargnięcie napastnika (terrorysty) do szkoły.
  - 1.3 Podłożenie ładunku wybuchowego.
  - 1.4 Podłożenie podejrzanego pakunku.
  - 1.5 Wypadek skażenia chemicznego lub biologicznego szkoły.
2. Zagrożenia wewnętrzne.
  - 2.1 Procedura postępowania na wypadek wystąpienia agresywnych zachowań w szkole.
  - 2.2 Procedura postępowania na wypadek znalezienia w szkole substancji psychoaktywnych.
  - 2.3 Procedura postępowania na wypadek wystąpienia kradzieży lub wymuszenia pieniędzy lub przedmiotów wartościowych.
  - 2.4 Procedura postępowania na wypadek wystąpienia przypadków pedofilii w szkole.
  - 2.5 Procedura postępowania na wypadek przypadków rozpowszechniania pornografii w szkole przez ucznia.
  - 2.6 Procedura postępowania w sytuacji wypadku ucznia szkoły.
  - 2.7 Procedura postępowania na wypadek popełnienia przez ucznia czynu karalnego.
  - 2.8 Procedura postępowania na wypadek ucznia będącego ofiarą czynu karalnego.

Rozdział II

PROCEDURY REAGOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA W SZKOLE ZAGROŻEŃ BEZPIECZEŃSTWA CYFROWEGO

Rozdział III

OSOBY I INSTYTUCJE, DO KTÓRYCH MOŻNA ZGŁOSIĆ WSPARCIE W SYTUACJACH WYMAGAJĄCYCH POMOCY PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ I WYCHOWAWCZEJ

- 3.1 Osoby wspierające na terenie szkoły w zakresie pomocy psychologiczno – pedagogicznej.
- 3.2 Instytucje pomocowe.

Rozdział I

PROCEDURY REAGOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH ZAGROŻEŃ FIZYCZNYCH W SZKOLE

1. Zagrożenia zewnętrzne

Do najczęściej występujących zewnętrznych zagrożeń fizycznych zalicza się: wybuch pożaru, wtargnięcie napastnika (w tym terrorysty) na teren szkoły, podejrzenie obecności podejrzanego pakunku lub przesyłki (zawierającej ładunek wybuchowy), skażenie środkami chemicznymi bądź biologicznymi, zagrożenie katastrofą budowlaną oraz wystąpienie zjawisk o charakterze klęski żywiołowej. W niemal każdym z tych przypadków niezbędne jest ogłoszenie alarmu oraz przeprowadzenie ewakuacji uczniów i personelu szkoły.

1.1. Pożar w szkole

Ewakuacja w trakcie lekcji i przerwy – zasady postępowania po ogłoszeniu alarmu w szkole.

WAŻNE!

Alarm lokalny w szkole ma na celu zapewnienie bezpieczeństwa w razie zagrożenia życia i zdrowia uczniów przebywających na terenie szkoły. Najważniejszym działaniem, jakie należy podjąć w przypadku stwierdzenia zagrożenia, jest jak najszybsze powiadomienie o niebezpieczeństwie wszystkich osób znajdujących się w strefie zagrożenia i natychmiastowe podjęcie działań mających na celu ratowanie zdrowia i życia osób zagrożonych. W tym celu należy wykorzystać sygnał alarmu lokalnego, którym w szkole są trzy sygnały dzwonka, trwające około 10 sekund każdy, następujące bezpośrednio po sobie.

Zasady postępowania po ogłoszeniu alarmu w szkole:

1. O ewakuacji decyduje dyrektor, który po otrzymaniu meldunku od nauczyciela lub innej osoby zgłaszającej zagrożenie oraz rozpoznaniu sytuacji podejmuje decyzję o zawiadomieniu służb (policja, straż pożarna) i ogłoszeniu alarmu.
2. W sytuacji braku prądu, sygnał alarmowy może być ogłaszany za pomocą gwizdka lub dzwonka ręcznego z jednoczesnym komunikatem słownym podawanym przez osoby ogłaszające alarm. Jest to sygnał do natychmiastowego działania dla wszystkich pracowników szkoły oraz do bezwzględnego wykonywania poleceń nauczycieli przez uczniów.
3. Wezwanie odpowiednich służb drogą telefoniczną; wybrane numery odpowiednich służb: straż pożarna 998, pogotowie ratunkowe 999, telefon alarmowy 112.
4. Plan ewakuacji:

Lp.	Etap	Czynności	Odpowiedzialny
1.	Rozpoczęcie ewakuacji	Ogłosić alarm ustalonym sygnałem dźwiękowym: trzy długie sygnały dzwonek lub w razie braku prądu gwizdkami, które znajdują się na portierni.	W godzinach pracy, dyrektor lub osoba go zastępująca, natomiast po godzinach pracy, od momentu zamknięcia szkoły do czasu przybycia dyrektora, portier.

2.	Kierowanie ewakuacją	Podjęmowanie wszystkich decyzji dotyczących przebiegu ewakuacji.	Osoba zarządzająca alarm, a po przybyciu straży pożarnej jej dowódca
3.	Wezwanie jednostek ratowniczo-gaśniczych straży pożarnej	Zadzwoń na nr 998 lub 112 podając: - imię i nazwisko oraz pełniona funkcję, - nazwę i adres szkoły - swój numer telefonu, - co i gdzie się pali, - czy jest zagrożone życie ludzkie, - zrealizowane dotąd działania w reakcji na zagrożenie Odczekać chwilę na sprawdzenie autentyczności zgłoszenia.	Pierwsza osoba, która zauważyła pożar
4.	Przebieg ewakuacji	Przerwać wszelkie czynności. Dokonać wyboru drogi ewakuacji. Przeliczyć ilość osób. Opuścić pomieszczenie, zamykając drzwi. Przeprowadzić osoby bezpośrednio do rejonu ewakuacji. Policzyc ilość osób na miejscu do ewakuacji. Zameldować kierującemu ewakuacją o przebiegu ewakuacji grupy.	Osoby prowadzące zajęcia w chwili ogłoszenia alarmu
5.	Jeżeli nauczyciel uzna, że w klasie występuje zagrożenie życia i zdrowia uczniów	Nauczyciel podejmuje samodzielnie decyzję o ewakuacji dzieci z jednoczesnym powiadomieniem dyrektora lub osoby zastępującej go, co do dalszych czynności	Nauczyciel
6.	Przyjazd straży pożarnej	Oczekiwać na przyjazd straży pożarnej przy głównym wejściu. Przekazać dowódcy akcji ratowniczo-gaśniczej: - co i gdzie się pali oraz czy zagrożone jest życie ludzkie; - skierować jednostkę w rejon zagrożenia.	Wyznaczony pracownik
7.	Ewakuacja indywidualna	Opuścić obiekt najbliższą bezpieczną drogą i wyjściem ewakuacyjnym. Indywidualnie ewakuują się wszystkie osoby postronne.	Indywidualnie
8.	Ewakuacja mienia	Po zakończeniu ewakuacji ludzi przeprowadzić ewakuację zagrożonego mienia. Mienie ewakuować w kierunku przeciwnym do kierunku rozprzestrzeniania się ognia. Kolejność: dokumentacja, instrumenty muzyczne, odzież i meble.	Wyznaczeni pracownicy.
9.	Zakończenie ewakuacji	Po usunięciu zagrożenia dyrektor, za zgodą dowódcy akcji ratowniczo-gaśniczej, zarządza powrót osób do budynku. W razie przedłużania	Osoba prowadząca ewakuację

		się czasu trwania akcji ratowniczo gaśniczej, po konsultacji z dowódcą akcji, dyrektor zarządza i organizuje powrót osób do swych domów.	

Procedura wezwania:

Wybranie numeru odpowiedniej służby:

- Europejski Telefon Alarmowy obowiązującym na terenie całej Unii Europejskiej **112** lub straż pożarna **998**.

Po zgłoszeniu się dyżurnego operatora danej służby podanie następujących informacji:

- rodzaj stwierdzonego zagrożenia,
- nazwę i adres szkoły,
- imię i nazwisko oraz pełnioną funkcję,
- telefon kontaktowy,
- zrealizowane dotąd działania w reakcji na zagrożenie.

Potwierdzenie przyjęcie zgłoszenia i zapisanie danych przyjmującego zgłoszenie.

1. Wszystkie działania od tej chwili mają prowadzić do jak najszybszej ewakuacji wszystkich osób znajdujących się na terenie szkoły.
2. Po rozpoznaniu zagrożenia i dokonaniu oceny sytuacji nauczyciel decyduje o możliwej i najkrótszej drodze ewakuacji z budynku.
3. Uczniowie oraz pracownicy na polecenie nauczyciela w sposób zorganizowany kierują się do wskazanego wyjścia ewakuacyjnego.
4. Należy się poruszać po prawej stronie korytarzy i klatek schodowych, wykonując polecenia osób funkcyjnych.
5. Schodzimy zgodnie z kierunkami znaków ewakuacyjnych.
6. Po opuszczeniu budynku uczniowie oraz pracownicy wraz z kierującym alarmem udają się na miejsce zbiórki.
7. Zbiórka na placu ewakuacyjnym służy sprawdzeniu obecności uczniów, pracowników i ustalenia osób nieobecnych. Jest to bardzo istotne dla prowadzenia akcji ratunkowej przez wezwane służby ratownicze.
8. Nie korzystamy z windy i z drewnianych klatek schodowych.

Zasady, które powinien pamiętać i przestrzegać każdy uczeń i pracownik z chwilą ogłoszenia alarmu w szkole:

1. słuchaj i wykonuj dokładnie polecenia kierującego alarmem,
2. bądź opanowany, nie ulegaj panice,
3. po przerwaniu zajęć udaj się na miejsce zbiórki drogą wskazywaną przez kierującego alarmem,
4. pomagaj osobom słabszym,
5. nie lekceważ zagrożenia, nawet wówczas, gdy nie zagraża ci bezpośrednio.

UWAGA: SZCZEGÓŁOWA INSTRUKCJA POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA POŻAROWEGO ZAWARTA JEST W „INSTRUKCJI BEZPIECZEŃSTWA POŻAROWEGO” ZNAJDUJĄCEJ SIĘ W PORTIERNI SZKOŁY

1.2 Wtargnięcie napastnika (w tym terrorysty) na teren szkoły. Postępowanie w przypadku wtargnięcia napastnika z niebezpiecznym narzędziem lub bronią:

1. Jeżeli nie miałeś szansy na ucieczkę, ukryj się, zamknij drzwi na klucz (zabarykaduj się jeśli to możliwe).
2. Wycisz i uspokój uczniów/ucznia/pracownika.
3. Zaopiekuj się uczniami/ucznim/pracownikiem, którzy potrzebują pomocy.
4. Każ bezwzględnie wyciszyć, wyłączyć telefony.
5. Poinformuj policję, najlepiej wiadomością SMS.
6. Zasłoń okno, zgaś światło. Nie przemieszczaj się niepotrzebnie.
7. Stań poniżej linii okien, zejdź ze światła drzwi.
8. Zejdź z linii strzału, połóż się na podłodze.
9. Jeżeli usłyszysz strzały, nie krzycz.
10. Nie otwieraj nikomu drzwi.

Postępowanie nauczyciela w przypadku bezpośredniego kontaktu z napastnikami, którzy dążą do przejęcia kontroli nad szkołą:

1. Wykonuj bezwzględnie polecenia napastnika.
2. Na żądanie terrorystów oddaj im przedmioty osobiste, np. telefon.
3. Poinformuj, że nie możesz wykonać jakiegoś polecenia.
4. Nie patrz terrorystom w oczy, unikaj kontaktu wzrokowego.
5. Nigdy nie odwracaj się plecami do napastnika.
6. Nie zwracaj na siebie uwagi.
7. Nie lekceważ napastnika i nie bądź agresywny.
8. Nie oszukuj terrorysty.
9. Uspokój uczniów, zawsze zwracaj się do nich po imieniu.
10. Poinformuj napastnika o uczniach ze schorzeniami.
11. Pytaj zawsze o pozwolenie, np. gdy chcesz się zwrócić do uczniów.
12. Zawsze korzystaj z dobrej woli terrorysty.

Postępowanie przypadku działań antyterrorystycznych podjętych przez policję:

1. Nie uciekaj z miejsca zdarzenia, nie wykonuj gwałtownych ruchów – możesz zostać uznany za terrorystę.
2. Nie próbuj pomagać służbom ratowniczym, dyskutować z nimi.
3. Połóż się na podłodze, trzymaj ręce z otwartymi dłońmi najlepiej na wysokości głowy.
4. Słuchaj poleceń i instrukcji grupy antyterrorystycznej, poddawaj się jej działaniom.
5. Odpowiadaj konkretnie na pytania służb.
6. Nie trzymaj oczu w przypadku użycia gazów łzawiących.
7. Pytaj o pozwolenie zaopiekowania się swoimi uczniami/ucznim.
8. Bądź przygotowany na traktowanie ciebie jako potencjalnego terrorysty dopóki twoja tożsamość nie zostanie potwierdzona.
9. Po wydaniu polecenia wyjścia – opuść pomieszczenie jak najszybciej, oddal się we wskazanym kierunku.
10. Nie zatrzymuj się w celu zabrania rzeczy osobistych, zawsze istnieje ryzyko wybuchu lub pożaru.

1.3 Podłożenie ładunku wybuchowego. Postępowanie w wyniku w zamachu bombowego:

1. Prowadząc rozmowę z osobą informującą o podłożeniu ładunku wybuchowego zapamiętaj jak największą ilość szczegółów.
2. Zapisz natychmiast wszystkie uzyskane lub zapamiętane informacje.
3. Poinformuj niezwłocznie o otrzymaniu zgłoszenia dyrektora szkoły lub inną osobę decyzyjną.

4. **Po ogłoszeniu alarmu o podłożeniu ładunku wybuchowego rozpocznij ewakuację zgodnie z planem ewakuacji.**
5. **Nie używaj telefonu komórkowego.**
6. Bezwzględnie wykonuj polecenia osoby kierującej sytuacją kryzysową lub funkcjonariuszy służb.
7. Sprawdź, jeżeli możesz, czy w klasie pozostały przedmioty, które nie należą do jej wyposażenia - **stwierdzenie obecności nieznanego przedmiotu w klasie może przyspieszyć akcję policji i zminimalizować skutki ewentualnej eksplozji.**
8. W miejscu ewakuacji policz wszystkie osoby – uczniów oraz pracowników i poinformuj osobę odpowiedzialną za kierowanie działaniami kryzysowymi.
9. Poinformuj rodziców o miejscu odbioru dzieci.

1.4 Podłożenie podejrzanego pakunku (ładunku wybuchowego). Podejrzanym pakunkiem nazywamy przedmiot mogący zawierać ładunek wybuchowy lub nieznaną substancję. Postępowanie w przypadku podejrzenia jego otrzymania:

1. Odizoluj miejsce znajdowania się podejrzanego pakunku (dopóki taka ewentualność nie zostanie wykluczona).
2. Nie dotykaj, nie otwieraj i nie przesuwaj podejrzanego pakunku.
3. Okryj pakunek w przypadku stwierdzenia wydobywania się z niego innej substancji (tylko jeżeli czas na to pozwala).
4. Poinformuj o zauważeniu pakunku dyrektora lub inną obecną osobę decyzyjną w szkole.
5. Nie używaj telefonu komórkowego.
6. Po ogłoszeniu alarmu o podłożeniu ładunku wybuchowego rozpocznij ewakuację zgodnie z planem ewakuacji.
7. Bezwzględnie wykonuj polecenia osoby kierującej sytuacją kryzysową lub funkcjonariuszy służb.
8. W miejscu ewakuacji policz wszystkie dzieci i poinformuj osobę odpowiedzialną za kierowanie działaniami kryzysowymi.

Skażenia chemiczne lub biologiczne szkoły. Sposób postępowania w przypadku, gdy skażenie nastąpiło na zewnątrz szkoły (skażenie otoczenia szkoły).

Postępowanie w przypadku skażenia otoczenia szkoły:

1. Zaalarmować wszystkich przebywających na terenie szkoły, a osoby przebywające w bliskim otoczeniu szkoły ewakuować do budynku szkoły.
2. Natychmiast po ogłoszeniu alarmu powiadomić odpowiednie służby – telefon 112.
3. W budynku szkoły natychmiast zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację. W miarę możliwości zgromadzić podręczne środki ratownicze (maski pyłowe, watę, gazę, kwas octowy, cytrynowy, oliwę jadalną, wodę utlenioną, mydło, środki odkażające).
4. Stosownie do sytuacji - powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia tytoniu oraz czynności wymagających dużego wysiłku.
5. Do chwili odwołania alarmu lub zarządzenia ewakuacji nie wolno opuszczać uszczelnionych pomieszczeń, przebywać w pobliżu okien i innych otworów wentylacyjnych.
6. Oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.

1.5 Sytuacja, gdy szkoła została skażona substancją chemiczną/biologiczną, a zagrożenie zostało wykryte natychmiast lub szybko po jego pojawieniu się.

Należy wówczas:

1. Nie dotykać i nie wąchać podejrzanych przedmiotów, nie sprzątać proszku, nie ścierać cieczy.
2. Aby zapobiec rozprzestrzenianiu się substancji, przykryć ją np. kocem, odzieżą.
3. Pozamykać okna oraz drzwi i wyłączyć klimatyzację, nie dopuścić do przeciągów.
4. Opuścić pomieszczenie, w którym wykryto/stwierdzono obecność podejrzanej substancji i nie wpuszczać do niego innych osób.
5. Powiadomić osobę odpowiedzialną za zarządzanie kryzysowe w szkole - dyrektora szkoły lub inną osobę decyzyjną.
6. Zaalarmować wszystkie osoby przebywające na terenie szkoły i ewakuować je w rejon ewakuacji.
7. Natychmiast po ogłoszeniu ewakuacji powiadomić odpowiednie służby – telefon 112, podając informacje o charakterze potencjalnego zagrożenia.
8. Jeśli miał miejsce kontakt z substancją, należy: umyć dokładnie ręce wodą i mydłem, zdjąć ubranie, które miało kontakt z podejrzaną substancją i włożyć do plastikowego worka.
9. Po kontakcie z substancją nie wolno: jeść, pić, palić do czasu uzyskania zgody odpowiednich służb. Sporządzić listę osób (imię i nazwisko), które miały kontakt z podejrzaną substancją.
10. Oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.

1.6 Sytuacja, gdy szkoła została skażona substancją chemiczną/biologiczną na zewnątrz, a zagrożenie wykryto późno (np. pojawiły się objawy reakcji na substancję lub/i ogniska zachorowań).

Należy wtedy:

1. Nie dotykać i nie wąchać podejrzanych przedmiotów, nie sprzątać proszku, nie ścierać cieczy.
2. Powiadomić osobę odpowiedzialną za zarządzanie kryzysowe w szkole - dyrektora szkoły lub inną osobę decyzyjną.
3. Przykryć substancję np. kocem, odzieżą aby zapobiec jej rozprzestrzenianiu się. Opuścić pomieszczenie i zabronić do niego dostępu.
4. Ogłosić alarm.
5. Natychmiast po ogłoszeniu alarmu powiadomić odpowiednie służby - telefon 112, podając informacje o charakterze potencjalnego zagrożenia.
6. W szkole zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację a budynek szkoły wraz ze wszystkimi obecnymi wewnątrz osobami odizolować od bezpośredniego otoczenia, przygotowując się do ewentualnej kwarantanny, oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.
7. Oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.

2. Zagrożenia wewnętrzne. Agresywne zachowania w szkole obejmujące sytuacje wystąpienia na terenie szkoły agresji fizycznej lub słownej ucznia/nauczyciela.

Do najważniejszych zagrożeń wewnętrznych w szkole należą: agresywne zachowania ucznia oraz zjawiska korzystania z uczniów z substancji psychoaktywnych, kradzież, czyny karane uczniów. Czasami mogą towarzyszyć im poprzedzające lub towarzyszące symptomy np. bóle głowy, brzucha lub inne zachowania np. absencja. Należy pamiętać, że uczniowie mogą ukrywać przyczyny takich sytuacji.

Rekomendowane działania w szkole:

1. Nie należy bagatelizować żadnego sygnału świadczącego o fakcie zaistnienia zagrożenia. Należy przeciwdziałać temu zjawisku na możliwie wczesnym etapie jego powstawania.
2. Należy dać możliwość uczniowi poinformowania nauczyciela lub psychologa o zaistniałej sytuacji związanej z czynnością niebezpieczną, budując atmosferę zaufania.
3. Należy wyciągać konsekwencje w stosunku do osób dopuszczających się czynów zabronionych.
4. Należy tworzyć przyjazne środowisko pracy i nauki poprzez sprawiedliwe ocenianie, jasne, czytelne, sprawiedliwe normy, przyjazny nadzór nad uczniami, sprawną organizację życia szkolnego.
5. Należy podejmować działania integrujące, poznawanie się uczniów, sprzyjające budowie pozytywnych relacji w szkole.
6. Należy budować relacje na autorytecie nauczyciela: nauczyciel powinien jasno określić zasady pracy i wymagania wobec uczniów, prowadzić lekcje w sposób zrozumiały, szanować ucznia i udzielać mu wsparcia, sprawować kontrolę w klasie i interweniować w razie zachowania naruszającego normy.

2.1 Procedura postępowania na wypadek wystąpienia agresywnych zachowań w szkole.

1. Agresja fizyczna.

1. Obowiązkiem każdego pracownika szkoły, który zaobserwował atak agresji fizycznej lub został o nim poinformowany jest przerwanie tego zachowania.
2. Pracownik szkoły powinien w sposób stanowczy i zdecydowany przekazać uczestnikom agresji, że nie wyraża zgody na takie zachowanie.
3. Należy mówić dobitnie, głośno, stanowczo, używać krótkich komunikatów.
4. Należy powiadomić dyrektora szkoły oraz powiadomić rodziców (opiekunów prawnych) agresora i ofiary.
5. W przypadku zagrożenia życia (stan nieprzytomny) dyrektor, pracownik szkoły wzywa natychmiast karetkę pogotowia, nawet bez uzyskania zgody rodziców (opiekunów prawnych).
6. Opiekę nad uczniem podczas udzielania pomocy medycznej, ale bez możliwości udzielenia zgody na operację, sprawuje osoba wyznaczona przez dyrektora szkoły.
7. Decyzję o dalszym leczeniu dziecka podejmują rodzice (opiekunowie prawni) poszkodowanego.
8. Dyrektor szkoły przeprowadza rozmowy z rodzicami (opiekunami prawnymi) obydwu stron oraz ze sprawcą i ofiarą. Z rozmów sporządza notatkę.
9. Psycholog szkolny powinien udzielić pomocy terapeutycznej ofierze przemocy, wskazać, jak należy radzić sobie w kontaktach z innymi.
10. W przypadku agresji fizycznej poczucia bezpieczeństwa i wsparcia wymagają również świadkowie ataku.
11. Należy przeprowadzić rozmowę ze świadkami przemocy, wyjaśnić im pojęcie agresji, przypomnieć normy i zasady reagowania na przemoc, ustalić działania w podobnych przypadkach.
12. W przypadku wszczynania kolejnych ataków przez agresora, z widocznymi skutkami pobicia - szkoła kieruje sprawę na Policję.

2. Agresja słowna.

1. Należy bezzwłocznie podjąć działania mające na celu powstrzymanie i wyeliminowanie tego zjawiska.
2. Należy powiadomić dyrektora i psychologa, który podejmie odpowiednie działania
3. O zaistniałym zdarzeniu należy poinformować rodziców/opiekunów prawnych uczestników zdarzenia.

4. W poważnych przypadkach np. uzyskania informacji o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa ściganego na wniosek poszkodowanego powiadamiana jest Policja.

3. Zachowania ucznia uniemożliwiające prowadzenie lekcji.

Sposób postępowania:

1. Upomnieć ucznia, który uniemożliwia prowadzenie zajęć.
2. Uspokoić sytuację w klasie i kontynuować zajęcia, a po nich powiadomić o zajściu dyrektora szkoły.
3. W przypadku powtarzających się zachowań, dyrektor powiadamia rodziców lub opiekunów prawnych ucznia.
4. W przypadku braku reakcji na upomnienia nauczyciela, odizolować ucznia od grupy.
5. W przypadku powtarzających się zachowań uniemożliwiających prowadzenie zajęć dyrektor inicjuje spotkanie zespołu (nauczyciel, kierownik sekcji) celem wspólnego rozwiązania problemu. W spotkaniu mogą uczestniczyć rodzice sprawcy problemów.
6. W przypadku powtarzających się zachowań uniemożliwiających prowadzenie zajęć i wyczerpania się możliwości interwencji szkoły, szkoła zawiadamia instytucje właściwe w kierunku podjęcia działań prewencyjnych.

2.2. Procedura postępowania na wypadek znalezienia w szkole substancji psychoaktywnych.

W przypadku znalezienia podejrzananej substancji odurzającej na terenie szkoły, należy:

1. Zachować szczególne środki ostrożności.
2. Zabezpieczyć substancję przed dostępem do niej uczniów oraz ew. jej zniszczeniem.
3. Powiadomić dyrektora szkoły, który powiadamia policję.
4. Ustalić (jeżeli to możliwe), do kogo znaleziona substancja należy przekazać Policji zabezpieczoną substancję oraz informację o zaistniałej sytuacji.

2.3. W przypadku podejrzenia ucznia o posiadanie środków odurzających, należy:

1. Odizolować ucznia od pozostałych uczniów.
2. Powiadomić dyrektora szkoły i psychologa szkolnego. Dyrektor powiadamia policję.
3. zażądać od ucznia w obecności innej osoby/innego nauczyciela, psychologa/ przekazania posiadanej substancji
4. Zażądać od ucznia pokazania zawartości plecaka oraz zawartości kieszeni
5. Powiadomić o ww. rodziców/prawnych opiekunów nieletniego ucznia.
6. Przeprowadzić z uczniem w obecności rodziców / opiekunów prawnych dziecka rozmowę o złamaniu obowiązujących zasad.
7. Podjąć wraz z rodzicami działania profilaktyczne w zakresie posiadania i rozprowadzania środków odurzających.

2.4. W przypadku rozpoznania stanu odurzenia ucznia alkoholem, należy:

1. Odizolować ucznia od pozostałych uczniów w szkole/klasie.
2. Powiadomić dyrektora szkoły i psychologa szkolnego o zaistniałej sytuacji.
3. Powiadomić nauczyciela przedmiotu głównego.
4. Powiadomić rodziców nieletniego ucznia z prośbą o przybycie do szkoły.
5. Przeprowadzić rozmowę z rodzicami wskazując argumenty dla zagrożenia zdrowia, wskazać działania, instytucje mogące służyć pomocą w zaistniałej sytuacji.
6. W przypadku wystąpienia stanu zagrożenia zdrowia/życia powiadomić także odpowiednie służby.

2.5. W przypadku rozpoznania stanu odurzenia ucznia narkotykami, w tym dopalaczami:

1. W momencie rozpoznania odizolować ucznia od pozostałych uczniów.
2. Poinformować dyrektora i psychologa szkolnego o zaistniałej sytuacji.
3. Poinformować nauczyciela przedmiotu głównego.
4. Przekazać ucznia pod opiekę psychologa/pielęgniarki lub innego nauczyciela.
5. Wezwać do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia przekazać rodzicom informację o obowiązującej procedurze postępowania.
6. W przypadku wystąpienia stanu zagrożenia zdrowia/życia powiadomić także odpowiednie służby.

2.6. Sposób postępowania w przypadku wystąpienia kradzieży, wymuszenia pieniędzy lub przedmiotów wartościowych.

1. Działania mające na celu powstrzymanie i niwelowanie tego zjawiska winny zostać podjęte bezzwłocznie.
2. Osoba, która wykryła kradzież, winna bezzwłocznie powiadomić dyrektora szkoły.
3. Należy przekazać sprawcę czynu (o ile jest znany i przebywa na terenie szkoły) pod opiekę psychologa szkolnego lub dyrektora szkoły.
4. Należy zabezpieczyć dowody przestępstwa tj. przedmioty pochodzące z kradzieży lub wymuszenia i przekazanie ich Policji.
5. Należy zażądać, aby uczeń przekazał skradzioną rzecz, pokazał zawartość torby szkolnej, kieszeni oraz przekazał inne przedmioty budzące podejrzenie co do ich związku z poszukiwaną rzeczą – w obecności innej osoby, np. nauczyciela przedmiotu głównego, psychologa szkolnego, dyrektora lub innego pracownika szkoły (należy pamiętać, że pracownik szkoły nie ma prawa samodzielnie wykonać czynności przeszukania odzieży ani teczek ucznia, może to zrobić tylko Policja).
6. We współpracy z psychologiem szkolnym/kierownikiem gospodarczym należy ustalić okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia
7. Dyrektor szkoły wzywa rodziców (opiekunów prawnych) sprawcy aby przeprowadzić rozmowy z uczniem w ich obecności. Należy sporządzić notatkę z tej rozmowy podpisaną przez rodziców.
8. Należy powiadomić Policję.

2.7. Procedura postępowania na wypadek wystąpienia przypadków pedofilii w szkole. Celem postępowania jest bezzwłoczne podjęcie działań mających na celu powstrzymanie tego zjawiska.

Sposób postępowania:

1. Po stwierdzeniu zagrożenia powiadomienie dyrektora oraz pedagoga/psychologa szkolnego;
2. W przypadku potwierdzenia informacji o pojawianiu się osób obcych, zaczepiających uczniów, bezzwłoczne powiadomienie policji;
3. Przekazanie przez dyrektora wszystkim pracownikom szkoły informacji o stwierdzonym zagrożeniu;
4. Podjęcie przez wychowawców oraz pedagoga/psychologa szkolnego działań profilaktycznych skierowanych do uczniów w celu omówienia potencjalnego zagrożenia oraz wskazania możliwych form przekazywania pracownikom szkoły informacji o osobach, które mogą stwarzać zagrożenie;
5. W przypadku stwierdzenia, że uczeń był molestowany, bezzwłoczne powiadomienie rodziców/prawnych opiekunów ucznia oraz policji w celu przeprowadzenia czynności sprawdzających, które umożliwią ustalenie sprawcy;
6. Wezwanie do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia przez dyrektora;
7. Przeprowadzenie przez pedagoga/psychologa szkolnego indywidualnej rozmowy z uczniem – omówienie w obecności rodziców przyczyn i okoliczności zdarzenia;
8. Ustalenie przez dyrektora, w porozumieniu z rodzicami/prawnymi opiekunami ucznia oraz pedagogiem/psychologiem szkolnym, dalszych działań mających na celu zapewnienie uczniowi właściwej opieki.

Niezależnie od powyższego w szkole należy stosować się do właściwych przepisów regulujących standardy ochrony małoletnich.

2.8. Sposób postępowania na wypadek popełnienia przez ucznia czynu karalnego.

1. Osoba będąca świadkiem/dostrzegła zagrożenie zobowiązania jest do powiadomienia dyrektora szkoły.
2. Dyrektor szkoły odpowiada za ustalenie okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia.
3. W przypadku, gdy małoletni/niepełnoletni sprawca czynu jest znany i przebywa na terenie szkoły, należy zatrzymać i przekazać go dyrektorowi szkoły lub psychologowi szkolnemu pod opiekę.
4. Dyrektor szkoły winien powiadomić rodziców ucznia o zaistniałym przypadku.
5. Dyrektor szkoły jest zobowiązany do niezwłocznego powiadomienia Policji w przypadku. Należy również zabezpieczyć ewentualne dowody, w tym przedmioty pochodzących z przestępstwa i przekazać je Policji.
6. Pracownicy szkoły nie mają prawa przeszukiwać przedmiotów innych osób i przeprowadzać czynności zarezerwowanych dla policji lub innych właściwych organów.

2.9. Sposób postępowania na wypadek ucznia będącego ofiarą czynu karalnego.

1. Osoba będąca świadkiem, która dostrzegła zagrożenie, winna udzielić ofierze czynu karalnego pierwszej pomocy (przedmedycznej), bądź zapewnić jej udzielenie poprzez wezwanie lekarza, w przypadku kiedy ofiara doznała obrażeń.
2. Następnie świadek powinien powiadomić o sytuacji dyrektora szkoły.
3. Obowiązkiem dyrektora szkoły niezwłoczne powiadamia rodziców ucznia - ofiary czynu karalnego.
4. Następnie dyrektor szkoły wzywa Policję, szczególnie w przypadku, kiedy istnieje konieczność profesjonalnego zabezpieczenia śladów przestępstwa, ustalenia okoliczności i ewentualnych świadków zdarzenia.
5. W dalszej kolejności ofiara czynu karalnego powinna otrzymać pomoc, wsparcie psychologiczne.

2.10 Sposób postępowania w sytuacji wypadku ucznia w szkole.

Należy stosować się do postanowień Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach - Rozdział 4 (Dz.U. 2020 poz. 1604).

Rozdział II

PROCEDURY REAGOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA W SZKOLE ZAGROŻEŃ BEZPIECZEŃSTWA CYFROWEGO

1. Dostęp do treści szkodliwych, niepożądanych, nielegalnych – procedura reagowania.

Obejmuje sytuacje dostępu do treści szkodliwych, niedozwolonych, nielegalnych i niebezpiecznych dla zdrowia (pornografia, treści obrazujące przemoc, promujące działania szkodliwe dla zdrowia i życia dzieci, popularyzujące ideologię faszystowską i działalność niezgodną z prawem, nawołujące do samookaleczeń i samobójstw, korzystania z narkotyków; niebezpieczeństwo werbunku dzieci i młodzieży do organizacji nielegalnych i terrorystycznych).

1.1. Sposób postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia.

Reakcja szkoły w przypadku pozyskania wiedzy o wystąpieniu zagrożenia będzie zależna od tego, czy: treści te można bezpośrednio powiązać z uczniami danej szkoły, czy też treści nielegalne lub szkodliwe nie mają związku z uczniami danej szkoły, lecz wymagają kontaktu szkoły z odpowiednimi służbami.

W pierwszej kolejności należy zabezpieczyć dowody w formie elektronicznej (pliki z treściami niedozwolonymi, zapisy rozmów w komunikatorach, e-maile, zrzuty ekranu), znalezione w Internecie lub w komputerze dziecka. Zabezpieczenie dowodów jest zadaniem rodziców lub opiekunów prawnych dziecka, w czynnościach tych może wspomagać ich przedstawiciel szkoły posiadający odpowiednie kompetencje techniczne. W pierwszym przypadku rozwiązanie leży po stronie szkoły, zaś w drugim należy rozważyć zgłoszenie incydentu policji oraz poinformować o nim serwis Dyżurnet (dyzurnet.pl).

W identyfikacji sprawców kluczową rolę odgrywają zgromadzone dowody. W procesie udostępniania nielegalnych i szkodliwych treści małoletnim biorą udział na ogół: twórca treści – np. pornograficznych – oraz osoby, które udostępniły je dziecku. Często są nimi rówieśnicy – uczniowie tej samej szkoły czy klasy, dzieci sąsiadów. Konieczne jest poinformowanie wszystkich rodziców/prawnych opiekunów dzieci uczestniczących w zdarzeniu o sytuacji i roli ich dzieci.

W przypadku udostępniania przez ucznia treści opisanych wcześniej jako szkodliwe nielegalne i niebezpieczne dla zdrowia należy przeprowadzić z nim rozmowę na temat jego postępowania i w jej trakcie uzmysłowić mu szkodliwość prowadzonych przez niego działań. Działania szkoły powinny koncentrować się jednak na aktywnościach wychowawczych. W przypadku upowszechniania przez sprawców treści nielegalnych (np. pornografii dziecięcej) należy złożyć zawiadomienie o zdarzeniu na policji.

Dzieci – ofiary i świadków zdarzenia – należy począwszy od pierwszego etapu interwencji otoczyć opieką psychologiczno-pedagogiczną. Rozmowa z dzieckiem powinna się odbywać z uwzględnieniem jego komfortu psychicznego, z poszanowaniem poufności i podmiotowości ucznia ze względu na fakt, iż kontakt z treściami nielegalnymi może mieć bardzo szkodliwy wpływ na jego psychikę. W trakcie rozmowy należy ustalić okoliczności uzyskania przez ofiarę dostępu do ww. treści.

Należy koniecznie powiadomić rodziców lub opiekunów prawnych ofiary o zdarzeniu i uzgodnić z nimi podejmowane działania i formy wsparcia dziecka. Działania szkoły w takich przypadkach powinna cechować poufność i empatia w kontaktach ze wszystkimi uczestnikami zdarzenia oraz osobami udzielającymi wsparcia.

W przypadku kontaktu dziecka z treściami szkodliwymi należy dokładnie zbadać sposób, w jaki do niego doszło. Poszukiwanie przez dziecko tego typu treści w sieci lub podsuvanie ich dziecku przez innych może być oznaką niepokojących incydentów ze świata rzeczywistego, np. kontaktów z osobami handlującymi narkotykami czy udziału w procesie rekrutacji do sekty lub innej niebezpiecznej grupy.

W przypadku gdy informacja na temat zdarzenia dotrze do środowiska rówieśniczego ofiary – w klasie czy szkole – wskazane jest podjęcie działań edukacyjnych i wychowawczych.

W przypadku naruszenia prawa, np. rozpowszechniania materiałów pornograficznych z udziałem nieletniego lub prób uwiedzenia małoletniego w wieku do 15 lat przez osobę dorosłą, należy – w porozumieniu z rodzicami dziecka – niezwłocznie powiadomić policję.

Kontakt z treściami szkodliwymi lub niebezpiecznymi może wywołać potrzebę skorzystania przez ofiarę ze specjalistycznej opieki psychologicznej. Decyzja o takim kontakcie i skierowaniu na terapię musi zostać podjęta w porozumieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi dziecka.

Ponadto należy mieć na uwadze należy Zarządzenia Nr 11/2023/2024 Dyrektora Państwowej Szkoły Muzycznej II stopnia im. Ryszarda Bukowskiego we Wrocławiu z dnia 14 sierpnia 2024 r. w sprawie wprowadzenia Standardów ochrony małoletnich w Państwowej Szkole Muzycznej II stopnia im. Ryszarda Bukowskiego we Wrocławiu.

Rozdział III

OSOBY I INSTYTUCJE, DO KTÓRYCH MOŻNA ZGŁOSIĆ WSPARCIE W SYTUACJACH WYMAGAJĄCYCH POMOCY PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ I WYCHOWAWCZEJ

3.1 Osoby wspierające na terenie szkoły w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej:

- 1) Dyrektor szkoły: dyrektor@psmpodwale.pl
- 2) Wicedyrektor szkoły: wicedyrektor@psmpodwale.pl
- 3) Psycholog szkolny: psycholog@psmpodwale.pl
- 4) Kontakt do szkoły: tel. (+48) 71 346 02 10, e-mail: sekretariat@psmpodwale.pl

3.2 Instytucje współpracujące w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej:

- 1) Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna we Wrocławiu.
- 2) Komenda Rejonowa Policji Wrocław-Rakowiec.

3.3 Ogólnopolska Sieć Edukacyjna OSE.

Program publicznej sieci telekomunikacyjnej zapewniającej szkołom dostęp do szybkiego, bezpłatnego i bezpiecznego Internetu. Został zaprojektowany przez Ministerstwo Cyfryzacji we współpracy z Ministerstwem Edukacji Narodowej na mocy Ustawy o Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej. Program OSE ma na celu umożliwienia szkole szerokopasmowego dostępu do bezpiecznego Internetu, podnoszenia poziomu kompetencji cyfrowych uczniów oraz wspomaganie procesu kształcenia w szkołach z wykorzystaniem zasobów dostępnych w Internecie – <https://ose.gov.pl/> [dostęp: 20.08.2020 r.].

3.4. Dyzurnet.pl.

Zespół ekspertów Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej, działający jako punkt kontaktowy do zgłaszania nielegalnych treści w Internecie, szczególnie związanych z seksualnym wykorzystywaniem dzieci.

Zgodnie z Ustawą o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa, NASK-PIB został wskazany jako jeden z zespołów reagowania na incydenty komputerowe, tzw. CSIRT – <https://dyzurnet.pl/> [dostęp: 04.08.2025 r.].

3.5 Zespół CERT Polska.

Zespół działa w strukturach NASK-PIB od 1996 roku. Kluczowym obszarem jego działalności jest obsługa incydentów zagrożenia bezpieczeństwa i współpraca z podobnymi jednostkami na całym świecie, zarówno w zakresie działalności operacyjnej, jak i badawczo-wdrożeniowej. CERT Polska prowadzi analizy złośliwego

oprogramowania i systemów wymiany informacji o zagrożeniach, a także rozwija i udostępnia publicznie własne narzędzia do wykrywania, monitorowania, analizy i korelacji zagrożeń. Prowadzi także działania informacyjno-edukacyjne w zakresie bezpieczeństwa teleinformatycznego, takie jak: organizacja cyklicznej konferencji SECURE czy publikowanie informacji o bezpieczeństwie na blogu cert.pl. Należy m.in. do międzynarodowego forum zrzeszającego zespoły reagujące – FIRST, a także grupy roboczej europejskich zespołów reagujących – TERENA TF-CSIRT: <https://cert.pl/> [dostęp: 04.08.2025 r.].

3.6 Akademia NASK.

Dział Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej – Państwowego Instytutu Badawczego realizujący działalność szkoleniową, edukacyjną i popularyzatorską Instytutu w zakresie bezpieczeństwa Internetu, a w szczególności jego najmłodszych użytkowników – dostępny na stronie: <https://akademia.nask.pl/> [dostęp: 04.08.2025 r.].

3.7 Saferinternet.pl.

Program, którego celem jest zwiększanie społecznej świadomości na temat zagrożeń, jakie niosą ze sobą najnowsze techniki komunikacji. Wśród podejmowanych działań priorytetem jest edukacja, zarówno dzieci, jak i rodziców, a także podnoszenie kompetencji profesjonalistów w zakresie bezpiecznego korzystania z Internetu. Projekt realizowany przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę i Naukową i Akademicką Sieć Komputerową – Państwowy Instytut Badawczy we współpracy z Fundacją Orange. Dostępny na stronie: <https://www.saferinternet.pl/> [dostęp: 04.08.2025 r.].

3.8 „Dzień Bezpiecznego Internetu”.

Projekt ma na celu inicjowanie i propagowanie działań na rzecz bezpiecznego dostępu dzieci i młodzieży do zasobów internetowych, zaznajomienie rodziców, nauczycieli i wychowawców z problematyką bezpieczeństwa online oraz promocję pozytywnego wykorzystywania Internetu. Kluczowe działania projektu to organizacja konferencji z okazji Dnia Bezpiecznego Internetu oraz koordynacja lokalnych inicjatyw szkolnych na rzecz propagowania bezpieczeństwa w Internecie. Organizatorem wydarzenia w Polsce od 2005 roku jest Polskie Centrum Programu „Safer Internet” (PCPSI), które tworzą Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa – Państwowy Instytut Badawczy oraz Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę – informacje na temat wydarzenia na stronie: <https://www.saferinternet.pl/dbi/o-dbi.html> [dostęp: 04.08.2025 r.].

3.9 Kampania „Nie zagub dziecka w sieci”.

Realizowana przez Ministerstwo Cyfryzacji we współpracy z Naukową i Akademicką Siecią Komputerową – Państwowym Instytutem Badawczym, adresowana do rodziców i opiekunów. Kampania jest poświęcona bezpieczeństwu w Internecie i ochronie dzieci przed cyberzagrożeniami. Informacje o kampanii: <https://www.gov.pl/web/niezagubdzieckawsieci> [dostęp: 04.08.2025 r.].